Teija Lahti-Nuuttila

Saaja: Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Viite: Työ- ja elinkeinojaosto 18.10.2023 klo 08.30 / HE 41/2023 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 sekä VNS 1/2023 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2024—2027

Teema: Suomen elintarvikevienti, maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

---

Business Finland kiittää lausuntopyynnöstä ja esittää seuraavia päähuomioita asiaan:

- Julkinen sektori on edistänyt elintarvikealan vientiä pitkäjänteisesti esimerkiksi Business Finlandin Food from Finland -ohjelman kautta.
- Viennin kasvu vaatii yritysten omaa sitoutumista ja tavoitteellista toimintaa strategisen tason suunnittelun asteella.
- Uudistetut Business Finlandin kansainvälistymispalvelut täsmäävät erittäin hyvin elintarvikealan yritysten tarpeisiin viennin edistämisessä.
- Esitetyt leikkaukset Business Finlandin toimintabudjettiin valtion talousarviossa ja talouden suunnitelmassa vähentävät resursseja asiakaspalveluun vaikuttaen osaltaan myös elintarvikesektorin viennin edistämiseen.
- Business Finlandin rahoitusvaltuuksien painopisteen muutos vaikuttaa näillä näkymin vähentävästi viennin edistämisessä käytettäviin de Minimis rahoituspalveluihin.
- Tutkimus- ja kehitystoiminta on myös elintarvikesektorilla avain korkeamman jalostusasteen tuotteisiin, joilla saadaan viennin arvo kasvuun.
- Kestävä ja kilpailukyinen kasvu arvioidaan tapahtuvan erityisesti uusien ruuantuotantoteknologioiden kautta uusien alan toimijoiden toimesta sekä ns. perinteisten elintarvikealan toimijoiden kehittymisen myötä
- Vienninedistämisen rakenteita koskeva hämmennys vaarantaa T&K- ja innovaatiopolitiikan sekä vientikehityksen tulevan vaikuttavuuden.

Teija Lahti-Nuuttila

Elintarvikealan viennin edistäminen ja Business Finlandin rooli

Business Finland on edistänyt elintarvikealan vientiä pitkäjänteisesti ja suunnannut alueelle ohjelmatoimintaa vuosina 2014 – 2023 (Food from Finland –ohjelma). Ohjelman fokuksessa on suomalaisten elintarvikealan yritysten kansainvälistymisen ja viennin edistäminen. Ohjelman perustamissyy oli etsiä korvaavia markkinoita Venäjän pakotteiden syystä romahtaneelle elintarvikeviennille. Ohjelma on jo saavuttanut tämän sille asetetun tavoitteen. Ohjelmaa rahoitetaan työ- ja elinkeinoministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonaloilta. Ohjelma jatkuu vuoden 2023 loppuun suunnitellusti.

Elintarvikealan vienti on kasvanut 28% vuodesta 2019 ollen vuonna 2022 2,3 mrd euroa. Kasvun taustalla on inflaatiovaikutusten lisäksi kasvanut arvonlisä, mikä kertoo osaltaan tutkimus- ja kehitystyön kautta tulleesta jalostusarvon ja kilpailukyvyn kasvusta.

Julkisilla toimijoilla on rooli paikata yksityisten toimijoiden palveluaukkoja ja luoda edellytyksiä liiketoiminnalle ja kansainväliselle kasvulle. Esimerkiksi elintarvikevientiin liittyvien messujen järjestämisvastuu on alan kaupallisille toimijoille. Business Finlandin roolina on aktivoida yrityksiä mukaan, tuottaa sisältöä yhdessä yritysten kanssa sekä tuoda yhteisen maakuva näkyvyyden.

Elintarvikealan yritysten tarpeet viennin edistämiselle

Business Finland on kevään 2023 aikana kartoittanut yritysten tarpeita elintarvikeviennin osalta sekä millä keinoin niihin voitaisiin jatkossa parhaiten vastata. Kartoituksen perusteella yritykset toivovat hyvin konkreettista itselleen parhaiten sopivaa apua viennin edistämiseen. Messuihin osallistumista pidetään sinällään hyvänä, mutta ei niin tärkeänä. Markkinatiedon saantia ja mahdollisuutta verkottua muiden yritysten kanssa pidetään arvokkaana. Haasteena nousee esiin heikko sitoutuminen vientiponnisteluihin yritysten ylimmässä johdossa. Viennin kasvu vaatii yritysten omaa sitoutumista ja tavoitteellista toimintaa strategisen tason suunnittelun asteella. Sidosryhmät nostavat esiin myös tarpeen vahvistaa innovaatiotoimintaa tulevaisuuden vientimenestysten synnyttämiseksi ja kilpailukyvyn varmistamiseksi.

Elintarvikealan viennin edistäminen jatkossa

Pohjautuen yrityksiltä saatuun palautteeseen ja yritysten toiveisiin Business Finland lähtee enenevässä määrin toteuttamaan asiakkaille yrityskohtaisia palveluita, jolloin yritykset saavat enemmän itselleen räätälöityjä ja tarpeisiinsa sopivia palveluita. Palveluiden ja erityisesti yritysryhmäpalveluiden markkinavalinnat tehdään kohdistetummin yritysten ja yhteisesti tunnistettujen tarpeiden ja selvitettyjen markkinamahdollisuuksien mukaan.

Vuosi sitten uudistetut Business Finlandin kansainvälistymispalvelut täsmäävät erittäin hyvin elintarvikealan yritysten nostamiin tarpeisiin. Business Finlandin selvityksen mukaan tärkeimmät elintarvikeyritysten nostamat palvelutarpeet voidaan kattaa näillä uudistetuilla Business Finlandin kansainvälistymispalveluilla. Kohdennetuilla lisäpalveluilla ja erityistoimilla voidaan vielä tehostaa palvelutuotantoa edellyttäen, että tähän on käytössä rahoitusta.

Business Finland tuottaa kasvun ja kansainvälistymiseen tähtääviä palveluita sekä yksittäisille yrityksille että yritysryhmille. Palveluita kohdistetaan kasvuhalukkaille ja -kyvykkäille suomalaisille yrityksille eri toimialoilla. Palveluita tuottavat asiantuntijat, joilla on osaamista ja kokemusta ko. toimialasta.

Business Finlandin määrärahamuutokset ja arvio näiden vaikutuksista

Business Finlandin rahoitus- ja asiantuntijapalvelujen tuotantoon kohdennettavat voimavarat pienenevät TAE 2024:n perusteella 5,172 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna[1]. Vuoteen 2022 verrattuna toimintamenojen rahoitus on jo 13,118 milj. euroa (-11,7%) alemmalla tasolla. Business Finlandin kustannuksista suurin osa on henkilötyökustannuksia ja kahdessa vuodessa talousarvioihin tullut sopeutuspaine vastaa suoraan henkilöstökustannuksiksi muutettuna noin 145 asiantuntijan vuosittaista työpanosta.

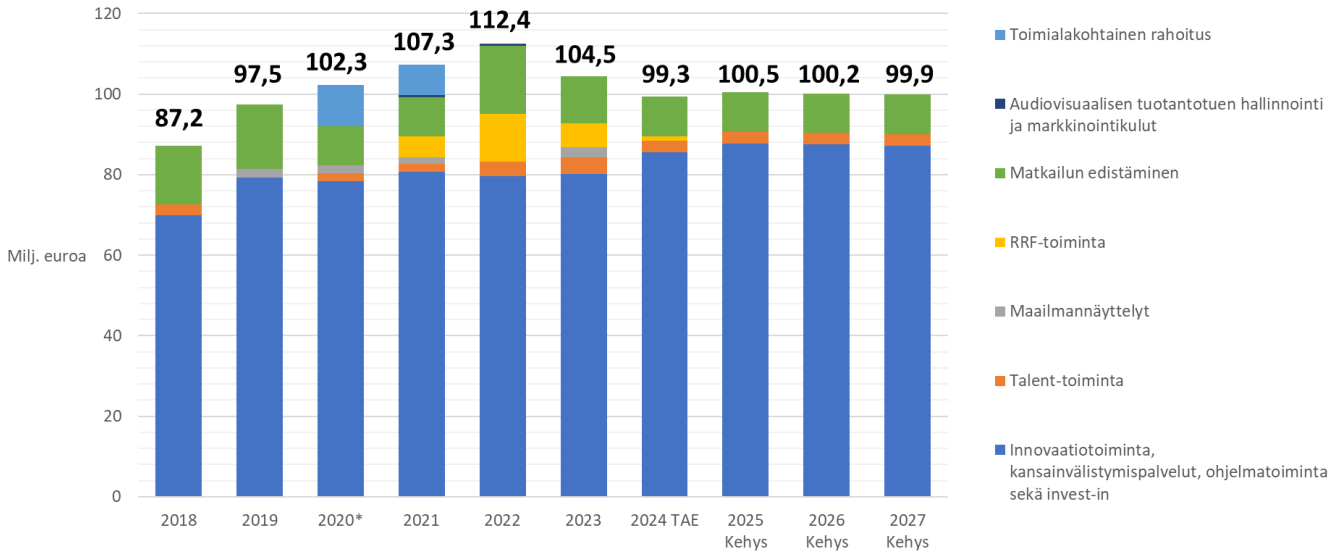

Kuva 2: Business Finlandin toimintamenojen rahoitus 2018-2027.
Lähteet: TA 2018-2023, TAE 2024, JTS 2024-2027

Aiemmilta vuosilta siirtyvien erien turvin Business Finland voi toteuttaa toiminnan sopeutuksen laskeviin määrärahakehyksiin vaiheittain noin kahden vuoden kuluessa. On kuitenkin selvää, ettei palvelujen kehitys tule vastaamaan toimintaympäristön ja kohdemarkkinoiden rajun murroksen kanssa kamppailevan elinkeinoelämän kasvavaa palvelutarvetta. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteet entistä aktiivisemmasta ja tuloksellisemmasta viennin ja ulkomaisten investointien edistämisestä sekä yksityisen sektorin aktivoimisesta T&K-toimintaan vaikuttavat TAE 2024:n perusteella äärimmäisen haasteellisilta.

Business Finlandin asiakkaille kanavoituvat rahoituskannusteet lisääntyvät noin 9 milj. euroa.

[1] Olettaen, että LTAE2/2023 hyväksytään esityksen mukaisesti.

Teija Lahti-Nuuttila

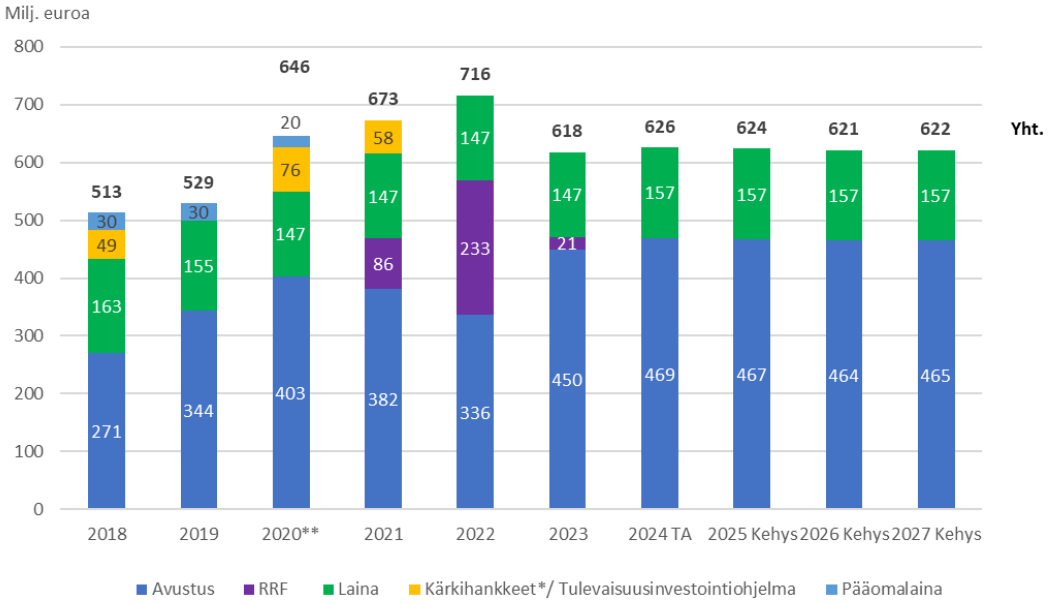

*) 2018 Sipilän hallituksen kärkihankerahoitus, 2020-21 Marinin hallituksen tulevaisuusinvestointiohjelma
**) ei sisällä poikkeusrahoitusta (korona)

Kuva 1: Business Finlandin rahoitusvaltuudet 2018-2027 (pyöristettynä miljooniin euroihin).
Lähteet: TA 2018-2023, TAE 2024, JTS 2024-2027

TAE 2024:n mukaan Business Finlandin kautta asiakkaille kohdennettavat avustukset pienenevät 1,186 milj. euroa ja lainat lisääntyvät 10,177 milj. euroa edellisvuoteen verrattuna. Kokonaisuutena panostukset siis kasvavat 8,991 milj. euroa. Määrällisen muutoksen sijaan merkityksellisempää on rahoituksen käyttöprofiilin muuttuminen entistä enemmän T&K-rahoituksen suuntaan.

Samaan aikaan T&K-rahoituksen lisäyksen kanssa muu Business Finlandin kautta yrityksille suunnattu tuki pienenee. Leikkausten kohdistaminen muihin kuin T&K-panostuksiksi tilastoituviin tukimuotoihin täsmentyy vielä myöhemmin, mutta suurin leikkaus tulee kohdistumaan kiertotalouden investointiavustuksiin, joilla on edistetty yritysten puhdasta siirtymää ja luotu referenssitoimitusten mahdollisuuksia uusille innovatiivisille ratkaisuille.

Leikkausten kohteeksi joutuvat myöhemmin tarkentuvalla tavalla myös useat pienimuotoiset de minimis -ehtoiset tukimuodot. Näitä hyödynnetään esimerkiksi yritysten kansainvälistymisen ja viennin edistämisessä.

Business Finlandin määrärahamuutoksilla on heijastusvaikutuksia myös elintarvikealan viennin edistämiseen. Toimintamenojen merkittävän vähenemisen myötä voidaan hoitaa korkeintaan perustason palvelut, mutta kohdennettuihin lisäpalveluihin tai erityistoimiin tarvittaisiin erillisresursseja. Lisäksi tutkimus- ja kehitysrahoituksen painopisteen muutos vaikuttaa de Minimis -rahoitukseen ja sitä kautta viennin edistämispalveluihin.

Vienninedistämisen rakenteita koskeva hämmennys vaarantaa T&K- ja innovaatiopolitiikan tulevan vaikuttavuuden. Hallitusohjelmaan kirjatulla tavalla on parhaillaan menossa selvitys Business Finlandin ulkomaantoimintojen siirtämisestä ulkoministeriölle. Yritysten innovointi, vienti ja kilpailukyky linkittyvät

erottamattomasti toisiinsa ja vahvistavat tutkitusti toisiaan monin tavoin. Toteutuessaan esitetty siirto vaarantaisi kasvavilla T&K-panostuksilla tavoiteltujen tulosten ja vaikutusten syntymisen.

Business Finland luo maailmaa muuttavia menestystarinoita. Business Finland tuottaa kestävää hyvinvointia suomalaiselle yhteiskunnalle.

Business Finland tukee kasvuhakuisia ja kansainvälisille markkinoille suuntaavia yrityksiä. Rahoitamme ja neuvomme innovaatioiden tekemisessä, autamme löytämään oikeat markkinat ja verkostot sekä tuemme kansainvälistymistä ensimmäisistä vientiponnisteluista aina globaaliin laajentumiseen.

Business Finland hankkii jatkuvasti kansainvälisiä yrityksiä kasvattamaan toimintojaan Suomessa. Houkuttelemme myös huippuosaajia sekä matkailijoita nauttimaan pohjoismaisesta elämäntavasta, puhtaasta luonnosta ja kiinnostavista mahdollisuuksista.

Organisaatiossamme työskentelee 760 asiantuntijaa 40 toimipisteessä maailmalla ja 16 toimipaikassa Suomessa. Business Finland on osa Team Finland -verkostoa.

Lisätietoja:

Teija Lahti-Nuuttila
puhelin: +358 50 55778473
sähköposti: teija.lahti-nuuttila@businessfinland.fi

Business Finland
